

Tim Krabbé. *Drie Slechte Schaatsers*. Prometheus

Met zekere regelmaat verdedigen schrijvers (zelden lezers, opmerkelijk genoeg) dat literatuur 'eigenlijk' stijl is of vorm. De uitspraak lijkt mij óf een vanzelfsprekendheid óf iets zo extreems dat het in zijn algemeenheid onmogelijk is te handhaven. Natuurlijk kan literatuur niet zonder stijl en vorm, net zo min als zonder woorden en taal. Maar als het betekent dat de inhoud er niet meer toe zou doen, dan valt bijna alle literatuur af.

Toch heeft de inhoud er wel onder geleden: de waardering voor het verhaal is verminderd. Wat maakt het tenslotte uit wat je vertelt, als het er alleen maar om gaat hoe je dat doet? Vandaar dat sommige schrijvers simpelweg hun eigen levensverhaal nemen, en er zelfs prat op gaan dat ze geen enkele fantasie hebben. Dat laatste betekent dat alles dus echt is gebeurd, de schrijver had het niet eens kunnen verzinnen.

Het is niet zonder ironie dat de kampioenen van de stijl en de vorm zich bij voorkeur tegen deze echt gebeurde autobiografische literatuur keren. Maar het laat zich wel begrijpen, want als echtheid of authenticiteit inderdaad het meeste belang heeft, dan gaat dat onwillekeurig ten koste van stijl en vorm. Als de lezer zich maar in het geschrevene kan herkennen - veel meer wordt van echt gebeurde literatuur niet gevraagd.

En wederom is het verhaal het kind van de rekening, in het bijzonder het *sterke* verhaal, zoals Piet Meeuse dat heeft omschreven in zijn essaybundel *Oud nieuws* (1999): een verhaal dat geen levensverhaal is en waarin de psychologie van de personages niet het grootste gewicht krijgt. In een sterk verhaal zijn de personages dienstbaar aan de vertelde gebeurtenissen, in plaats van andersom. Je zou eraan toe kunnen voegen dat zo'n sterk verhaal, als het goed is, méér moet betekenen dan de som van zijn delen, het suggereert een betekenis die nooit helemaal samenvalt met de personages en de gebeurtenissen waaruit het bestaat.

Een geslaagd sterk verhaal heeft allegorische trekken. Het gaat over de liefde, over het geluk, over de dood of over al die dingen tegelijk, maar ook is duidelijk dat zulke doodoeners op geen enkele manier recht doen aan dat wat het verhaal bijzonder maakt. Dat bijzondere zit allereerst in de ervaring die het bij de lezer opwekt, een ervaring van betekenis, even concreet als ongrijpbaar, die zich vasthecht in het geheugen.

Het is niet makkelijk om zo'n sterk verhaal te schrijven. Maar Tim Krabbé heeft er in elk geval een paar op zijn naam staan. Vooral zijn korte roman *Het gouden ei* heeft alles waaraan je een sterk verhaal kunt herkennen: dienstbare personages, een verrassende intrige, een heldere, maar functionele stijl, en bovenal een uit het verhaal oprijzende suggestieve betekenis, die zich onmogelijk met een doodoener laat samenvatten.

Het geldt, zij het met minder spectaculaire gegevens, ook voor zijn nieuweling *Drie Slechte Schaatsers*. Nergens dringt de stijl zich opzichtig naar de voorgrond. Vrijwel geen zin in dit verhaal zal ik onthouden, maar het verhaal zelf vergeet ik nooit meer. Wat het weet op te roepen, aan de hand van op zichzelf nauwelijks belangrijke of zelfs maar interessante personages (een gescheiden man en vrouw en hun 10-jarig kind) die

gedrieën schaatsen op de Jaap Eden-baan, is het raadselachtige geluksgevoel dat je kan overvallen als alles zomaar, opeens, op zijn juiste plek blijkt te vallen. Een moment lijkt de wereld volkomen in orde.

In dit geval gaat het om geluk in de dubbele zin van het woord: het geluk dat met liefde te maken heeft en het geluk dat bestaat uit kans en toeval. Op even simpele als subtiele wijze werkt Krabbé naar dat geluksmoment toe. Als een superieure speler, met bijna al zijn kaarten op tafel, brengt hij het kleine wonder tot stand, onder de ogen van de lezer die verrast wordt door iets dat welbeschouwd heel gewoon is en toch onpeilbaar.

Het klinkt nu geheimzinniger dan de tekst rechtvaardigt. Maar *Drie Slechte Schaatsers* is zo kort dat ik de details liever achterwege laat, om niets voor de lezer te bederven. Wat de uitgever bezielde heeft om er een apart boekje van te maken is niet moeilijk te raden een maand vóór Sinterklaas, wanneer ook luie lezers en slechte schaatsers een cadeautje moeten krijgen. Met literatuur hebben zulke motieven niets uit te staan, in tegenstelling tot dit wonderschone verhaal.

(*NRC Handelsblad*, 29-10-2004)